

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arkistointilainsäädännön uudistaminen on hyvin tarpeellista. Erittäin kannatettavaa on arkistoaineistojen digitointi, kunhan niiden saavutettavuus taataan mahdollisimman helposti kaikille aineistoista kiinnostuneille. On kuitenkin jatkossakin syytä ottaa huomioon Kansallisarkiston alaisten toimipisteiden verkoston kattavuuden tarve ympäri Suomen, koska digitointityö on hidasta ja toisaalta myös paikallisilla toimijoilla on jatkossakin tarve saada aineistonsa kohtuudella arkistoitua.

Jyväskylän yliopistossa historian, taidehistorian ja etnologian sekä laajemmin kulttuurien- ja perinteentutkimuksen opetus ja tutkimus ovat vahvoja aloja, jotka ovat nojautuneet kansallisten alkuperäisaineistojen hyödyntämiseen ja arkistotyöskentelyyn digitaalisten aineistojen rinnalla. Myös arkistonhallinnan opetus on hyödyntänyt arkistoyhteistyötä. Edellä mainitusta opetuksellisista ja tutkimuksellisista tarpeista johtuen Kansallisarkiston Jyväskylän toimipaikka toimii merkittävällä tavalla opetusta ja siihen usein sisältyvän harjoittelujakson tukevana paikkana. Lisäksi Jyväskylässä sijaitseva arkistorakennus on uudehko, tehty varta vasten ko. käyttöä varten sekä sijaitsee yliopiston välittömässä läheisyydessä. Ylipäätään arkistojen lakkautumista yliopistokaupungeista on hankala pitää perusteltuna. Kansallisarkiston toimipaikan lakkauttaminen Jyväskylästä aiheuttaisi huomattavia ongelmia sekä historia- että arkistoalan koulutuksen järjestämiselle.

Akateemisen tutkimuksen lisäksi sillä olisi merkittävä kielteinen vaikutus suku- ja paikallishistorialliseen tutkimukseen. Jyväskylän toimipaikka on huolehtinut viime vuosikymmeninä monien paikallisten yksityisarkistojen tallentamisesta. Merkittävä osa keskisuomalaisista yritysten, yhdistystoiminnan ja arkielämän historiaa jää vaille tarkastelua, mikäli sitä koskevat aineistot siirtyvät kauemmas toimijoista ja tutkijoista. Myös Jyväskylän museopalvelut lukuisine museoineen (Keski-Suomen museo, Jyväskylän taidemuseo, Suomen käsityön museo) hyödyntävät laajasti arkistoaineistoja. Lisäksi Jyväskylän yliopiston tiedemuseo hyödyntää jatkuvasti Kansallisarkiston

toimipaikassa säilytettäviä historiallisesti merkittävän Jyväskylän seminaarin ja kasvatustieteellisen korkeakoulun arkistoja. Lisäksi Jyväskylän yliopistossa on perinteisesti tehty ja edelleen tehdään vanhoja karttoja digitoivaa ja hyödyntävää tutkimusta (ks. esim. Vanhakartta.fi). Tällaista aineistolähtöistä sitoutumista olisi hyvä ja mahdollisuuksia kehittää keski-suomalaisen tutkijoiden ja toimijoiden kanssa asiakastarvelähtöisesti ja tarpeita kartoittamalla.

Jyväskylässä tehdään paljon läntiseen Suomeen suuntautuvaa (historian) tutkimusta ja tutkijat käyttävät esimerkiksi Kansallisarkiston Vaasan toimipaikan aineistoja. Mahdollisten aineistojen keskittämistarpeiden puitteissa näitä Vaasan – esimerkiksi hovioikeuden – aineistoja olisi järkevää siirtää Jyväskylään lähemmäksi niitä käyttäviä tutkijoita. Kansallisarkisto on resurssiensa puitteissa kehittänyt kannatettavasti digitaalisia palveluitaan, mutta ainakaan tällä hetkellä pelkkä digitoitujen aineistojen käyttö ei riitä monimuotoisen tutkimuksen tarpeisiin. Etenkään monien keskeisen keski-suomalaisen organisaationkaan (yritykset, oppilaitokset, yhdistykset, urheiluseurat) omaa arkistoa ei ole vielä digitoitu.

Lisäksi lähihistorian ymmärrys ja tutkimus kukoistaa maailmantilanteen kriisiytyttyä, mutta viime vuosikymmenien aineistoja ei muun muassa julkisuuslain ja henkilötietosuojanormien takia voitane jatkossakaan digitoida täysin avoimesti käytettäväksi, mikä korostaa fyysisten arkistokäyntien tarvetta jatkossakin.

Jyväskylän toimipaikan lakkauttaminen ei olisi siis isku vain akateemiselle tutkimukselle ja opetukselle vaan merkittävässä määrin myös paikalliselle historiatietoisuudelle ja -harrastuneisuudelle. Toivoisimme, että Arkistolain valmistelussa harkittaisiin Kansallisarkiston Jyväskylän toimipaikan jatkoa ja punnittaisiin sinne keskitettäväksi ja sijoitettavaksi muualta tuotavia aineistoja.

Impola Petteri
Jyväskylän Historiallinen Yhdistys ry